TRUDNA DROGA DO UNII

Od czasu zawarcia unii w Krewie w 1385 r. stosunki polsko-litewskie układały się lepiej lub gorzej, z zagrożeniem zerwania związku obydwu państw włącznie. Unia Lubelska również była kompromisem niełatwym, w którym górę wzięły ostatecznie wspólne, chociaż niejednokrotnie tymczasowe cele.

Zasadniczym powodem zwołania sejmu lubelskiego było zakończenie prac nad nową unią, podjętych na sejmie piotrkowskim w 1567 r. Miała ona być odmienna od wcześniej uchwalonych, zacieśniająca związek pomiędzy Królestwem Polskim i Wielkim Księstwem Litewskim i, poza nielicznymi wyjątkami, łącząca obydwa państwa pod względem ustrojowym, organizacyjnym oraz prawnym w jednolity organizm polityczny. Koncepcje strony polskiej co do kształtu Unii nie od razu spotkały się z aprobatą panów litewskich. Ich wyjazd z Lublina 1 III 1569 r. był najbardziej znamiennym objawem politycznego kryzysu pomiędzy Litwinami a Koroniarzami. Wykorzystując nieobecność panów litewskich, 5 III 1569 r. Zygmunt August wystawił dokument, na mocy którego na wieczne czasy przyłączył do Korony Polskiej Podlasie. Był to element polityki polskiej zmierzającej do objęcia granicami Królestwa ziem sąsiadujących z Polską od południowego wschodu, będących obiektem zainteresowania panów i szlachty polskiej ze względu na ich specyfikę gospodarczą. W rezultacie 26 V 1569 r. przyłączono Ziemię Wołyńską, a 5 VI 1569 r. Księstwo Kijowskie. Prowadzona w ten sposób polityka faktów dokonanych spowodowała, że na początku czerwca 1569 r. panowie litewscy powrócili do Lublina i podjęli rozmowy nad Unią. Zakończyły się one jej uchwaleniem 28 VI 1569 r.

Kopia aktu unii mielnickiej z 23 X 1501 r., na mocy której Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie miały być ściślej ze sobą związane

Herby Orzeł Biały i Pogoń z herbarza arsenalskiego, lata 50. XVI w.

Mapa Wielkiego Księstwa Litewskiego i ziem ościennych z 1613 r.

Dokument Zygmunta Augusta z 5 III 1569 r. o przyłączeniu Podlasia do Korony
(z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie)